

Opinia grupului de lucru al AȘM și a directorilor organizațiilor din sfera științei și inovării pe marginea proiectului Codului Educației

Comunitatea științifică din Republica Moldova a susținut și va susține în continuare inițiativele Ministerului Educației, privind reformarea învățământului național întru edificarea unei societăți bazată pe cunoaștere și sporirea calității pregătirii cadrelor.

Elaborarea și adoptarea Codului Educației este o oportunitate stringentă sub aspectul modernizării sistemului de educație, îndeosebi al organizării învățământului corespunzător rigorilor contemporane și principiilor de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Într-adevăr, Legea învățământului din 1995 este depășită sub multe aspecte din care considerente necesitatea elaborării și adoptării unui nou act legislativ pentru domeniul respectiv este mai mult decât evidentă. Noul Cod al Educației are menirea de a asigura, pe de o parte, cadrul juridic privind reglementarea, organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de educație din Republica Moldova și pe de altă parte, de a facilita integrarea sistemului educațional în Procesul de la Bologna, la care Republica Moldova este parte.

Din momentul inițierii dezbaterilor publice asupra proiectului Codului Educației, Academia de Științe a Moldovei a format un grup de lucru, în componența căruia figurează membri titulari și corespondenți din cadrul secțiilor de științe socio-umaniste, de științe exacte și economice și de științe ale naturii și vieții, concomitent au fost antrenate și organizațiile din sfera științei și inovării (instituții ale Academiei de Științe a Moldovei din domeniul medicinei, agriculturii, economiei etc.).

În același timp, mai mulți savanți notorii ai Academiei de Științe a Moldovei și-au expus opinia proprie asupra proiectului în discuție în mass-media.

În procesul elaborării proiectului, reprezentanții Academiei de Științe a Moldovei din cadrul grupului de lucru și al grupului de experți-coordonatori au

promovat ideea identificării finalităților Codului Educației în raport cu finalitățile Codului cu privire la știință și inovare. Demersul Academiei de Științe a Moldovei nu a fost susținut și, în consecință, proiectul supus dezbaterii are un conținut confuz din punct de vedere al obiectului de reglementare, fiind incluse prevederi referitoare atât la relațiile din domeniul educației, cât și la cele din domeniul de cercetare-inovare, deși ultimul domeniu este deja reglementat de un alt act legislativ în vigoare.

Cu părere de rău, proiectul Codului Educației nu a beneficiat de un suport de conceptualizare, suport care este o parte esențială a procedurii de elaborare a legilor, iar rezultatele acesteia se concretizează în noțiuni, categorii, principii și mecanisme juridice.

În contextul vectorului politic european al Republicii Moldova, politiciilor de racordare a legislației și actelor normative naționale la cele ale Uniunii Europene, considerăm ca fiind importantă folosirea experienței internaționale în procesul de elaborare a Codului și a documentelor similare, adoptate în țările membre ale Uniunii Europene (Estonia, Letonia, Lituania, România, Bulgaria, Franța).

O problemă extrem de importantă, abordată în proiectul Codul Educației, o reprezintă cea a cercetării în învățământul superior. Indiscutabil, sectorul universitar al științei a contribuit și contribuie substanțial la dezvoltarea științei din republică și aportul acestuia la îmbogățirea patrimoniului științific nu poate fi pus la îndoială. Se creează, însă, impresia că în Codul Educației cercetarea este abordată în sens larg, la scară națională (depășind cadrul universitar), fiind de fapt curturată o nouă paradigmă

instituțională și funcțională a cercetării. În linii mari, cea propusă poate fi percepută ca o revenire la situația din anii 1999-2004, implementată în conformitate cu Legea privind politica de stat în sfera cercetării-dezvoltării din 1999. O asemenea abordare a problemei presupune o revizuire a Codului cu privire la știință și inovare din 2004 (ceea ce nu se spune clar, expres), Cod care a jucat un rol covârșitor în ameliorarea substanțială a situației în sfera științei și inovării.

Este un adevăr incontestabil că modelul de administrare și gestionare a fondurilor din sfera științei și inovării, care se implementează pe parcursul ultimilor cinci ani, a stopat degradarea științei, a reanimat acest domeniu, a sporit impactul cercetării asupra societății, consolidând potențialul științific național din cadrul Academiei de Științe a Moldovei și instituțiilor superioare de învățământ. Grație optimizării relațiilor din sfera științei și inovării, a fost revitalizat acest gen de activitate, creând premise de recunoaștere din partea

diverselor instituții prestigioase din lume ca fiind o nouă formă de gestionare a cercetării.

În acest sens, considerăm oportun:

- A ține cont de propunerile Academiei de Științe a Moldovei de modificare și completare a proiectului Codului Educației al Republicii Moldova;

- A exclude articolele din proiectul Codului care poartă un caracter declarativ, fără a avea un suport aplicativ;

- A ajusta prevederile proiectului Codului Educației la Legea privind actele legislative nr. 780 din 27.12.2001;

- A coordona și sincroniza aprobarea proiectului Codului Educației cu operarea modificărilor și completărilor la Codul cu privire la știință și inovare, Codul civil și alte acte legislative, asigurând delimitarea clară a finalităților de reglementare (educație și cercetare).

Proiectul Codului Educației, în redacția propusă dezbaterii publice, conduce în mod inevitabil la scindarea comunității științifice, fapt ce va avea un impact negativ

asupra științei și economiei naționale.

Prin introducerea sistemului de administrare a cercetării propus în proiect se anulează principiul autonomiei în gestionarea științei, realizat prin transmiterea competențelor de gestiune către însăși comunitatea științifică, ceea ce va conduce la divizarea comunității științifice în structuri departamentale etc. Modelul actual de management al științei, care firește poate fi îmbunătățit, și-a demonstrat în ansamblu eficiența sa, fiind recunoscut și apreciat de către comunitatea academică mondială drept o formă reușită de administrare a științei și chiar recomandat unor țări ale UE.

Grupul de lucru al Academiei de Științe pentru examinarea proiectului Codului Educației:

acad. Teodor FURDUI, acad. Vasile ANESTIADE, acad. Mihail DOLGAN, Acad. Vasile MICU, acad. Gheorghe ȚĂBĂRNĂ, acad. Pavel VLAD, acad. Anatol DRUMEA, acad. Andrei URSU, acad. Mircea

BOLOGA, acad. Nicolae ANDRONATI, acad. Victor LĂCUSTĂ, acad. Boris MELNIC, mem. cor. Ion TIGHINEANU, mem. cor. Ion GERU, mem. cor. Constantin TURTA, mem. cor. Valentin UNGUREANU, dr. hab. Ion GUCEAC, dr. hab. Mariana ȘLAPAC, dr. Victor BALMUȘ, Iurie CRISTEA

Directorii organizațiilor din sfera științei și inovării:

acad. Ion TODERAȘ, acad. Mihai POPOVICI, mem. cor. Ion HĂBĂȘESCU, dr. hab. Tudor LUPAȘCU, dr. hab. Leonid VOLOȘCIUC, dr. hab. Andrei ȘUMANSCHII, dr. hab. Svetlana COJOCARU, dr. hab. Anatolie SIDORENKO, dr. hab. Vladimir BERZAN, dr. hab. Vasile ALCAZ, dr. hab. Alexandru STRATAN, dr. hab. Vasile BAHNARU, dr. hab. Viorel PRISACARI, dr. Valentina CIOCHINĂ, dr. Maria NEDEALOV, dr. Alexandru TELEUȚA, dr. Vasile POJOGA, dr. Natalia ȚISLINSCAIA, dr. Valeriu CAVRUC, dr. Lilia POGOLȘA, dr. Constantin MANOLACHE, dr. Aurelia HANGANU, Igor COJOCARU.

SAVANȚII PENTRU EDIFICAREA UNEI SOCIETĂȚI BAZATĂ PE CUNOAȘTERE

Propunerile Academiei de Științe a Moldovei pentru modificarea și completarea proiectului Codului Educației

În urma dezbaterilor pe marginea proiectului Codului Educației, cu participarea largă a oamenilor de știință și a conducătorilor organizațiilor din sfera științei și inovării, Academia de Științe a Moldovei a formulat următoarele propuneri de modificare și completare a acestui proiect:

1. Excluderea articolului 2
2. Substituirea la articolul 3 a sintagmei „psihopedagog reabilitar” cu sintagma „psihopedagog pentru recuperare”
3. Excluderea din articolul 4, alineatul (2) a literei a)
4. Excluderea din articolul 5, litera a) a cuvintului „dinamic”
5. Excluderea din articolul 5, litera c) a sintagmei „și asigurarea calității vieții și bunăstării poporului”
6. Completarea articolului 6, litera b) la final cu cuvântul „educației”
7. Substituirea la articolul 9, litera g) a cuvântului „aplicarea” cu „promovarea”
8. Completarea denumirii Capitolului IV al Titlului I, după cuvântul „Organizarea” cu sintagma „și funcționarea”
9. Completarea articolului 13, alineatul (3), după sintagma „toate instituțiile de învățământ” cu „, de orice nivel/ciclu”
10. Excluderea articolului 24
11. Completarea alineatului (6) al articolului 25 cu sintagma „Academia de Științe a Moldovei” după sintagma „Ministerul Educației”
12. Excluderea alineatelor (7), (8) al articolului 25
13. Substituirea la articolul 26, alineatul (7) a sintagmei „valabil pentru continuarea studiilor;” cu sintagma „valabil pentru reluarea studiilor;”
14. Substituirea în articolul 26 alineatul (8) a sintagmei „Ministerului Educației” cu sintagma „Agenția Națională de Evaluare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare”
15. Expunerea alineatului (4) al articolului 35 în următoarea redacție:
„Începutul școlarizării, pentru copiii care implinesc vârsta de 6 ani până la 1 septembrie a anului calendaristic respectiv, se stabilește în baza cererii părinților sau a persoanelor care îi substituie, în funcție de gradul de maturitate, confirmat de specialiști.”
16. Completarea la alineatul (2) al articolului 40, la final cu propoziția „precum și valorificarea la maxim a potențialului intelectual al elevilor ce manifestă constant performanțe educaționale înalte.”
17. Completarea articolului 41 cu un nou alineat (15), cu următorul conținut:
„Pentru elevii capabili de performanțe educaționale înalte Guvernul, alte organe de administrare publică pot organiza instituții de învățământ secundar general (clase) care implementează programe educaționale cu nivel avansat, elaborate în baza Curriculumului Național.”
18. Completarea alineatului (7) al articolului 45, după sintagma „centre ale tinerilor naturaliști” cu sintagma „centre de cercetare etnografică,”
19. Expunerea alineatului (2) al articolului 48 în următoarea redacție:
„(2) Ministerul Educației, de comun acord cu Academia de Științe a Moldovei, instituțiile de învățământ superior și alte instituții abilitate elaborează și aprobă standardele educaționale de stat.”
20. Expunerea alineatului (1) al articolului 51, în următoarea redacție:
„În toate tipurile de unități de învățământ se utilizează manuale școlare, elaborate în baza Curriculumului național, selectate prin concurs organizat de Ministerul Educației.”
21. Excluderea alineatului (2) al articolului 51
22. Expunerea articolului 76 în următoarea redacție:

„Articolul 76. Sistemul și misiunea învățământului superior

(1) Învățământul superior este subsistemul sistemului de învățământ care include toate instituțiile de învățământ superior acreditate.

(2) O instituție de învățământ superior autorizată să funcționeze provizoriu, conform procedurilor legale în vigoare, devine unitate a sistemului de învățământ superior numai după acreditare.

(3) Învățământul superior se poate organiza doar în instituții de învățământ superior care au obținut autorizarea provizorie de funcționare sau acreditarea, potrivit legii.

(4) Învățământul superior are misiunea de a genera și transfera cunoaștere către societate prin:

a) formare inițială și continuă la nivel universitar, în scopul dezvoltării personale, inserției profesionale a individului și satisfacerii nevoii de competență a mediului socio-economic

b) cercetare științifică, inovare și transfer tehnologic, creație individuală și colectivă, în domeniul științelor și ingineriei, artelor, literelor, asigurarea performanțelor și dezvoltării fizice și sportive, precum și prin valorificarea și diseminarea rezultatelor acestora.”

23. Expunerea alineatului (2) al articolului 78 în următoarea redacție:

„(2) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul la obținerea studiilor superioare la două sau mai multe domenii/specialități, pregătirea la una din specialități poate să se realizeze cu finanțare de la bugetul de stat;”

24. Excluderea din alineatul (2) al articolului 79 a sintagmei „psihologiei” „limbilor străine;”

25. Excluderea din articolul 81, alineatul (4) a sintagmei „și în alte scopuri, stipulate în prezentul Cod.”

26. Substituirea la alineatul (2) al articolului 82 a sintagmei „se publică și se afișează” cu sintagma „se plasează”

27. Expunerea alineatului (1) al articolului 84 în următoarea redacție:

„(1) Programele de studii superioare ciclul I se organizează:

a) de către instituțiile de învățământ superior autorizate provizoriu sau acreditate în acest sens;

b) de către consorțiile (clusterelor) acreditate - parteneriate consensuale între instituții de învățământ superior sau între instituțiile de învățământ superior și organizațiile din sfera științei și inovării acreditate.”

28. Substituirea la alineatul (5) al articolului 84 a cuvântului „piața” cu cuvântul „cîmpul”

29. Expunerea alineatului (1) al articolului 85 în următoarea redacție:

„(1) Programele de studii superioare ciclul II se organizează:

a) de către instituțiile de învățământ superior autorizate provizoriu sau acreditate în acest sens;

b) de către consorțiile (clusterelor) acreditate - parteneriate consensuale între instituții de învățământ superior sau între instituțiile de învățământ superior și organizațiile din sfera științei și inovării acreditate.”

30. Excluderea alineatului (8) al articolului 85, repetarea alineatului (3) al articolului 85

31. Expunerea alineatului (1) al articolului 87 în următoarea redacție:

„(1) Programele de studii de doctorat se organizează de către:

a) instituțiile de învățământ superior acreditate în acest sens;

b) consorțiile (clusterelor) acreditate;

c) școlile doctorale acreditate”

32. Excluderea din alineatul (3) al articolului 87 a sintagmei „sau mixte.”

33. Expunerea alineatului (4) al articolului 87 în următoarea redacție:

„(4) Durata studiilor superioare de doctorat cu frecvență la zi este de 3 ani, iar a celei cu frecvență redusă este de 4 ani”

34. Expunerea alineatului (5) al articolului 87 în următoarea redacție:

„În cazul neincadrării în termenele prevăzute, doctorandul poate susține teza în următorii 7 ani. Depășirea fără succes a termenului respectiv presupune susținerea repetată a examenelor de doctorat.”

35. Expunerea alineatului (8) al articolului 87 în următoarea redacție:

„(8) Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare, în baza rezultatelor evaluării și acreditării instituției de învățământ superior și acreditării organizațiilor din sfera de cercetare, propune respectiv Ministerului Educației sau Academiei de Științe acordarea instituțiilor de învățământ superior și organizațiilor din sfera de cercetare, în cadrul școlilor doctorale a dreptului de organizare de studii superioare de doctorat la specialitățile solicitate”

36. Excluderea alineatului (13) al articolului 87, repetarea alineatului (3) al articolului 88

37. Expunerea alineatului (14) al articolului 87 în următoarea redacție:

„(14) Studiile superioare de doctorat se finalizează cu examenul de susținere publică a tezei de doctor și conferirea gradului de doctor, care se atribuie pretendentului după validarea tezei de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare”

38. Completarea alineatului (15) al articolului 87 la final cu „în urma avizului Agenției Naționale de Evaluare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare.”

39. Completarea alineatului (19) al articolului 87 după sintagma „coordonat cu Academia de Științe a Moldovei” cu sintagma „Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare” și la final cu „privind organizarea generală a studiilor de doctor”

40. Substituirea în alineatul (3) al articolului 88, a cuvintelor „și cele” cu cuvântul „, organizațiilor”, iar după cuvintele „sfera științei și inovării” se completează cu cuvintele „și școlile doctorale”

41. Modificarea și completarea alineatului (6) al articolului 88 după cum urmează:

„(6) Organizarea studiilor de postdoctorat și a procedurilor de obținere a gradului științific de doctor habilitat se reglementează prin acte normative aprobate de Guvern la propunerea Ministerului Educației, Academiei de Științe și Agenția Națională de Evaluare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare.”

42. Completarea alineatului (9) al articolului 89, după sintagma „de Ministerul Sănătății” cu „în colaborare cu instituțiile republicane de profil”

43. Completarea articolului 94 cu un nou alineat (6), actualul alineat (6) devine alineatul (7), cu următorul conținut:

„Examenle de finalizare a studiilor ciclului III se organizează și se desfășoară de instituțiile de învățământ superior și organizațiile din sfera științei și inovării, în condițiile prezentului Cod, în baza Regulamentului, aprobat de Ministerul Educației și în baza regulamentelor interne, aprobate de senatele instituționale și consiliile științifice.”

44. Expunerea alineatului (3) al articolului 105 în următoarea redacție:

„(3) Instituțiile de învățământ superior se acreditează pentru activitatea de cercetare științifică conform prevederilor Codului cu privire la știință și inovare, concomitent cu acreditarea programelor de formare inițială profesională de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare.”

45. Expunerea alineatului (4) al articolului 105 în următoarea redacție:

„(4) Formele de organizare a cercetării științifice în instituțiile de învățământ superior sunt:

a) proiectele independente de cercetare științifică realizate de cadrele didactico-științifice și științifice în cadrul concursurilor granturilor naționale și internaționale;

b) programele de stat, proiectele din cadrul acestor programe și proiectele independente de cercetare științifică în cadrul concursurilor anunțate în conformitate cu Codul cu privire la știință și inovare;”

46. Expunerea articolului 105, alineatul (9) în următoarea redacție:

„Finanțarea cercetărilor în învățământul superior de la bugetul de stat se realizează în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare.”

47. Excluderea alineatelor (10), (11), al articolului 105

48. Completarea alineatului (12) al articolului 105 la final, cu sintagma „obținute din alte surse decât cele bugetare”

49. Completarea Capitolul V. Cercetarea științifică în învățământul superior cu un articol nou articolului 1051, cu următorul conținut:

„Articolul 1051. Obiectivele cercetării științifice în învățământul superior

Cercetarea științifică în învățământul superior are drept obiective:

a) dezvoltarea și progresul cercetării în toate domeniile cunoașterii;

b) valorificarea rezultatelor cercetării pentru necesitățile stringente ale societății;

c) partajarea și difuzarea cunoștințelor științifice;

d) învățământul pentru cercetare și prin cercetare.”

50. Completarea alineatului (1), litera b) al articolului 106, la final cu „consultant științific; cercetător științific invitat.”

51. Excluderea alineatului (4) al articolului 109

52. Substituirea la litera c) al articolului 111, a sintagmei „precum și în baza taxelor conform normelor legale.” cu „, precum și în baza tarifelor stabilite de legislația în vigoare.”

53. Substituirea la articolul 137 a sintagmei „Ministerul Educației” cu sintagma „Agenția Națională de Evaluare a Calității în Învățământul Superior și Cercetare”

54. Completarea al articolului 137 în final cu cuvintele „până la lansarea celei de a doua promoții de absolvenți a programului respectiv”

55. Substituirea la alineatul (3) al articolului 159 a sintagmei „cu Ministerul Educației și cu alte autorități ale administrației publice centrale” cu sintagma „cu ministerele, alte autorități publice centrale, instituții publice și organizații”